

Д. Мамин-Сібіряк.

Пригоди статечної миші.

Видання 3-тє.

З малюнками художника М. Погрібняка.

Українське Видавництво в Катеринославі.

1919.

ВІДЕНЬ — КАТЕРИНОСЛАВ.

Д. Мамин-Сібіряк.

Пригоди статечної миші.

З рос. мови переклали учні IV класи
Першої Української Катеринославської Гімназії.

З малюнками художника М Погрібняка.

Видання 3-тє.

Українське Видавництво в Катеринославі.

1919.

ВІДЕНЬ — КАТЕРИНОСЛАВ.

З друкарні Мехітаристів у Відні, VII., ул. Мехітаристів, ч. 4

Пригоди статечної миші.

Переклад учнів IV класи Першої Української Катеринославської Ліцеї.

Малюнки худ. М. Погрівняка.

Чи зможе ж хто уявити собі, як важко жити в світі божому маленькій, полохливій і беззахистній миші?! Й справді, таке мізерне звірятко, а проти його рішуче всі на світі. Я живу в п'ятиповерховім будинку, недалеко від Сінної, й у всіх п'ятьох поверхах повнісенько моїх найлютіших ворогів. Аж жах бере! А чи багато ж треба такій маленькій, бідній миші, як я? Шматочок сальця, кілька крихоток — от уже й неголодна. Далебі, я нікому, зовсім нікому нічого лихого не роблю, а тим часом досить з'явитися мені на видоті вдень, як зараз же зчиниться вереск: — Миша, миша! . . . Бийте її! . . .

Щось невимовно страшне! І додаю ще: зовсім несправедливе! Та же ж на світ божий я народилася мишою й не можу бути чимсь іншим. Хіба ж я винна, що я миша! Звичайно, даєко користніше кішкою бути, але я б цього саме й не хотіла, бо кішка — кляте створіння. І, на мою думку, всі коти й кішки найбільші в світі ледарі — дармоїди, і я, правду кажучи, й разу на свої очі не бачила жадного статечного kota чи кішки. Додайте до цього ще й їхнє повсякчасне лукавство, котрим переважають котів та кішок хіба тільки любі їхні хазяї — панове люде.

О, яка це страшна річ, коли яка-небудь звірина починає лукавити, брехати й дурити, а люде одно тільки це й знають.

Запевняю вас, що я дуже добре знаю цю породу двоногих тварин і цілком упевнилася, що брехня — найогидніша річ на світі. В різні часи й за всяких обставин я жила по всіх п'яťох поверхах і досить на все надивилася. Люди починають брехати, скоро тільки прокинуться, потім брешуть цілісенький божий день і ще трохи брешуть, коли спати лягають. Я мала необережність думати, коли ще молода та ймовірлива була, що люди не брешуть принаймні вночі, коли сплять, але зараз я й цьому вже не вірю. Так, не вірю . . . Та же ж я, головним чином, живу вночі й чую, як люди крізь сон нісенітницю белькочуть, тоб то дурять чи себе чи когось иншого. Найцікавіще те, що ці любі створіннячка найбільше себе ж самих дурять та ще й гадають, що всі їм вірять і що вони теж вірять одно одному. Аж дивно! . . . Коли б люди змогли стати мишами та глянули б на себе з боку й зовсім безсторонне, — о, вони не схотіли б ніколи знову стати людьми!

Роскажу про одну свою пригоду, що покаже вам велике лукавство людей. Жила я в бельєтажі в одній генеральші. Мені, правду кажучи, не подобаються помешкання багатих людей: у них завжди миють, чешурять, замітають, — та так уже трапилося на цей раз. Справді, иноді доводиться жити й у бельєтажі. Добре. Тільки одного разу вибігла я з своєї нірки під час сніданку. Чи то ж витримавш, коли так смашно пахтить печеня?! . . . Генеральша завше снідала з своїм монсом, що, звичайно, сидів на стільці поруч з нею. Покоївка чіпляла навіть йому серветку. Огид-

нічого чогось од цього мопса й придумати важко: вишкірені зуби, харчить од жиру, завше чухавтсья. Сніданок почався досить добре, й я встигла вже з-під самого носа в мопса схопить кілька крихток. Але знаєцька генеральша вгяділа мене й що сили за-верещала:

— Миша! . . . Миша! . . .

В ту ж мить вона стрибнула на стілець, підбрала спідниці й заплакала. Збіглися льокай, покоївка, гувернантка, й усі гуртом почали мене ловити. Я, зви-чайно, зараз же втікла в свою нірку й бачила потім, що генеральшу по-під руки повели в її опочивальню, де вона, мов не-самовита, смія-лась і плакала. Ну, скажіть, на милость божу, як це розуміти? Що ж, чи справді яку шкоду може заподіяти маленька без-захистна миш-ка генеральші? Мені це лукав-ство таким гид-ким здалося, що я поклала собі й жадної зайвої хвилини не ли-

шатися в генеральшиному помешканні й зараз же перебралася в підвал.

Я могла б вам пригадати багато, дуже багато випадків такого лукавства, та думаю, що досить буде й цього одного. Але не криюсь, навіть між людьми можна натрапити іноді на щось путнє. Я вже казала, що від генеральні я зараз же перебралася в підвал, в помешкання шевця — в ту його одну кімнатку, половина якої одійшла під величезну піч. Швець жив самотою, й йому допомагали два підмайстра, страшенні паливоди. Коли швець вперше побачив мене, то не тільки не зомлів, як генеральна, а ще й промовив зовсім навіть привітно:

— Еге, мишка! . . . Ну, багатий буду. Така вже приміта . . .

Підмайстрі засміялися, а один ще й додав:

— От через що від того клейстеру, що я вчора запарив, тільки половина на сьогодні лишилася . . .

— І ваки менше стало, — обізвався другий.

— Ну, то що ж? — весело відказав швець. — Чи ж багато треба, щоб прохарчувати одну мишку? Ми от їй кришечок насипатимемо під припічком. Треба й мині жити . . . Заробітку вона не має, працювати не вмів, а їсти хоче . . .

Як бачите, швець був на диво розумна людина, ще й надзвичайно добра. Я так собі думаю, чи не був він, часом, коли мишою. Та він і жив, неначе миша, і помешкання його схоже було на якусь мишину нірку.

Я зовсім забула вам сказати, що в мене був чоловік, недбайливий та легковажний, а головне — ле-

даченький собі вдався. Як на мою думку, ледача миша гірше мертвої. Та все це родинні справи, мало кому цікаві. Дітей у мене було чимало, як і в кожній статечної миші, й я, певно, декого з них і не впізнала б, коли б випадково зустріла десь на вулиці. Що ж робити, у мишей своє родинне життя й свої родинні стосунки. Мої дітки роскидали свої кубелечка по всіх п'ятьох поверхах нашого величезного будинка, і я частенько забігала то до одного, то до другого погостювати. Дехто й зовсім добре жив, а інші — так собі. Найбільше вчащала я на горіще, де жила моя дочка з дітьми в помешканні убогої швачки. Дівчина працювала день і ніч, особливо перед святами, і, як і мій швець, любила забавлятися моєю дочкою, годувала її цукром і не шкодувала крихотки якоїсь, одділяючи від того, що сама їла. Взагалі, це була дуже хороша дівчина. Вона часто брала мою дочку собі на руки й казала:

— Мишко, моя люба, коли б ти знала, як важко само-

тою жити в світі убогій дівчині . . . Я хотіла б бути такою ж гарненькою мишкою, як ти.

Я зустрічала цю швачку в генеральші, одначе не зважувалася сісти на плече до неї, як це робила моя доня. Коли до вас привітні, то це не на те, щоб ви нахабою були. Кожен мусить бути пристойним та ввічливим. Інша річ, коли іноді заманеться поласувати крохмалу, а в швачки завше повний горщик його стояв коло печі. Та чи ж багато й з'їсть крохмалу маленька мишка? А тим часом приємно поласувати, вакси та шевського клейстеру наївшись. Раз якось швачка застукала мене на горячому вчинку, й я з переляку вскочила в горщик. Щастя моє, що крохмал холодний був! Та й сміялася ж швачка, коли я вилізла з горщика, крохмалом вся вмазавшись. Мені, правду кажучи, дуже було совісно.

— Та й дурненька ж ти, — крізь сміх казала швачка, обгераючи мене м'якенькою ганчірочкою. — Зовсім дурненька! . . .

Коли б я не боялася втопитися в рідкому крохмалі, то знову б скочила в горщик, щоб тільки люба дівчина ще засміялася так весело.

II.

Й справді, чимало довелося мені зазнати за свого життя всяких неприємностей, клопоту, образ та пригод. Та все-таки, коли б мені вдруге можна було на світ народитися, то знову мишою, а не людиною хотіла б я бути. Хіба миші роблять кому лихе щось, коли не рахувати того, що вони харчуються на кошт пана —

людини? Повинна вам сказати на вушко, що коли ставиться якийсь новий будинок, то хазяїн завше певен, що ставить він його для себе, й що будинок більший, то дужче хазяїн пишається, а те сердезі й не в тямку, що ставить його для самих тільки нас, тільки нас, мишей . . . Він бо колись та помре, а миші зостануться . . . Те ж саме і з кватирантами: вони певні, що наймають помешкання тільки для себе, а насправжки — для мишей, що зараз-же використають кожду щілинку й чудово заживуть собі під долівкою. Скільки то кватирантів перебуває в кожному помешканні, а миші все ті самі зостаються. Правда, що під долівкою темно, а иноді й вохко, але ж ми живемо головним чином уночі й не потребуємо кожушини навіть за найдужчих морозів.

Та, либонь, я не зовсім те розкакую, що думала вам розказати. Я вже згадувала, що в мишей — своє родинне життя, свої приязні стосунки й свої родинні прикрості. Скільки того клопоту доводиться зазнати, щоб до путя довести мишеняток. А які ж бо гарненькі малесенькі мишенята: лапки рожеві, вушка рожеві, мордочки рожеві, хвостики рожеві. Цілісенькі дні гуляють, смикають одно одного за хвости, перекидаються. —

взагалі, страшенні пустунни. Про кожного треба поклопотатися й навчити всього, що повин-

на знати всяка статечна мина. Ах, як багато турбот з мишенятами, ви собі й уявити цього не можете. А тут ще й чоловік, що тільки й думав що про себе...

Власне я й хочу розказати про мого чоловіка. Це було так. Настала весна, а я дуже люблю цю добу, бо можна й на сонечку погрітися й до сходу погуляти ясної весняної ночі. Мій швець один тільки наввесь будинок, здається, не ра-

дів. Він дуже кашляв уночі й раз якось промовив до мене:

— Ну, мишко, годі... Хутко помру. А ти підшукуй собі інше помешкання...

Швець балакав про себе, ніби про сторонню людину, й гірко всміхався.

— Що ж, напрацював, то й буде, — ніби заспокоював він мене. — Ти підрахуй тільки, скільки чобіг та черевиків пошив! Не квапся: не підрахуєш...

А скільки латок усяких наставив? Еге, тут уже й рахунків не зведу . . . Всіх сусідів узував, а сам босий ходив. Та така вже дірява доля шевця! Ну, а тепер уже годі. Вашому братові, мишам, далеко легше на світі божому жити, бо ані тобі чобіт, ані калош не потрібно . . .

Сердега додержав таки свого слова й справді незабаром помер. Мені було його дуже шкода, та нічого не вдієш: свого часу не то що людина, а й кожна миша, хоч це й сумно, повинна вмерти, як смерть прийде. Довелося знову перебраться до генеральні на лихо та на горе своє. Одного чудового ранку мій чоловік таке мені мовив:

— Я з генеральшою переїзду на дачу . . .

— Як то на дачу?! — здивувалася я.

— А ось як: генеральша їде, чому б і мені з нею не поїхати? А до того ще я дуже люблю подорожувати . . . Сама подумай, хіба неприємно літечко прожити на свіжому повітрі? Ти помітила, певно, що останнім часом у мене нерви дуже розходилися . . .

Сказати правду, спочатку я не звернула жадної уваги на цю балаканину, потім уже на власні очі довелося впевнитися, що чоловік таки справді наважився їхати на дачу. Він непомітно вскочив у коробок, де брилика сховано було, та й поїхав на руках таки у самої генеральші. Все це було б дуже смішно, коли б не самота моя. Хіба може бути що сумніше від того, як миша застається в величезному помешканні сама, зовсім сама? Навіть те, що генеральша, од'їзючи на дачу, лишила на все літо чимало всякої страви. — і це

не веселило серця мого. В пекарні розкидано було крайці хліба, на вікні забули шматочок сиру, а в їдальні недоїдок шинки, — все це було б добре іншим часом, але зараз ані трохи не вабило мене. Й справді, я була зовсім байдужа до їжі й тільки дивувалася, ба-

чучи ненажерливість чорних тарганів, що жили в пекарні. Вони навіть сміялися з мене.

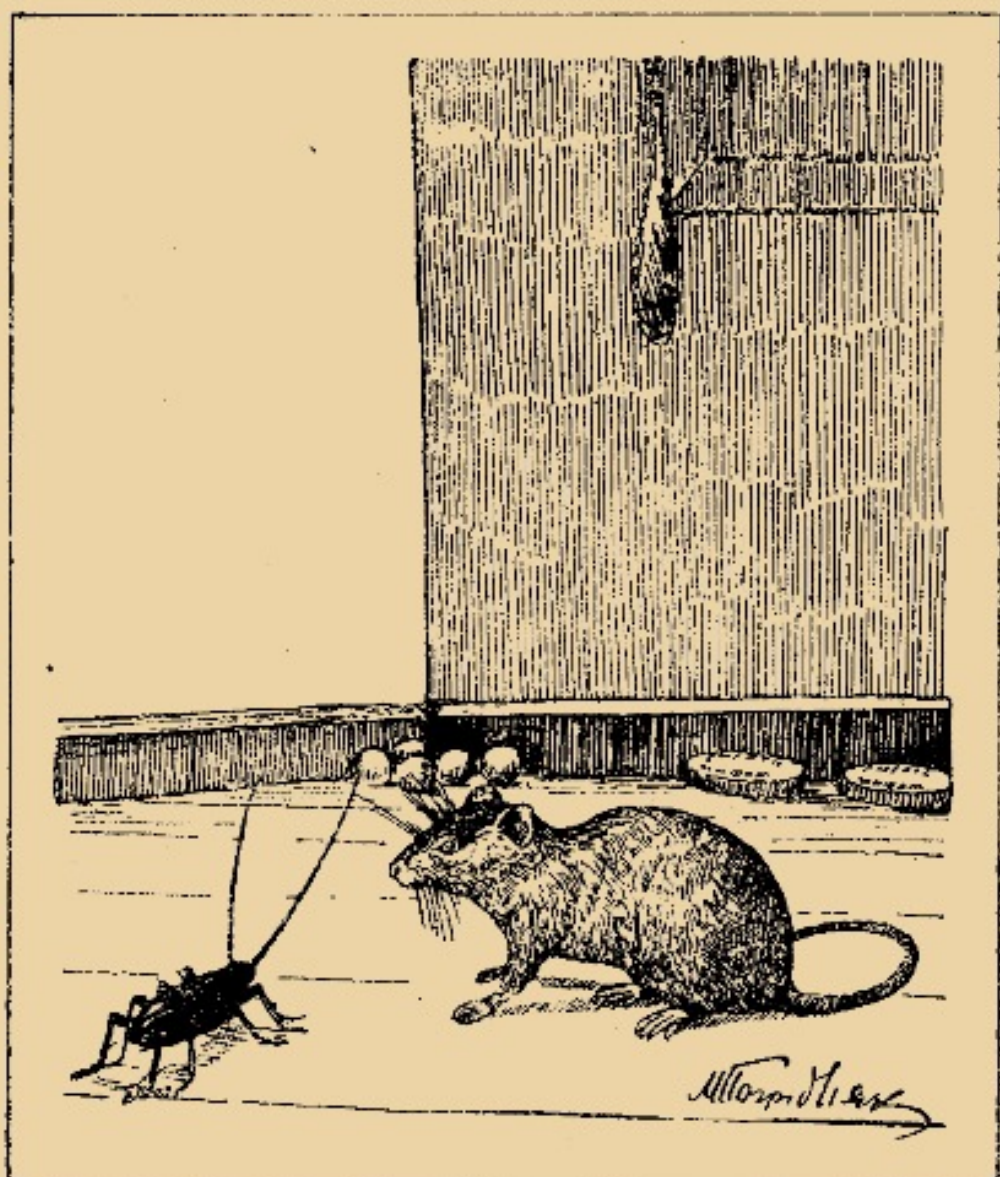
— Чого, кумо, така смутна та невесела? Цокуштуй он отих білих балабушок, що ніби ненароком забуто по куточках. А ще краще гризни цього кор-

жика з напсом: „мишиня смерть“. Це для тебе наготували.

Таргани, звичайно, сміялися з мене, але мені сподобалася їхня думка. А що, як і справді з'їсти одну таку білу балабушку, зроблену з муки, цукру й якоїсь отрути. — і всьому буде край. Ні турбот, ні горя,

повсякчасного страху, — як це гарно!... Тепер бійся кожної кішки, стережись кожної пастки, по всяк час ховайся під долівкою, крадь кожну крихотку, струшену додолю . . . Та все-таки помірати немає охоти, хоч це й дивно . . . І будинок на п'ять поверхів зо-

станеться, й сонечко буде світити, й панове люде житимуть, як і перше жили, а бідної старої мишки на світі не буде. Страх як жалко зробилося мені самої себе. Сердешна мишка, що зовсім таки нікому й ніколи лиха не зробила, а коли часом і вкраде, було,

цукру чи крихотку хліба. то й то тільки з великого голоду!

А гидкі чорні таргани балакали проміж себе:

— От що, хлопці, коли ми отут все поїмо, то зараз же подамось кудись в инше помешкання. Чи ж багато треба місця путньому чорному тарганові? Забився кудись у щілину як найглибше й сиди собі...

А як добре за шпалерами жити? Взагалі життя — чудова річ! . . .

Все це балакали, щоб тільки насміятися з мене. Я це чудово розуміла, й мені ще важче ставало на душі. Що я їм зробила, ось цим чорним тарганам?

Це, мовляв, була остання крапля, й терпець мені увірвався. Так, я постановила сама собі смерть заподіяти . . .

— Тільки заячі душі смерті бояться, — голосно промовила я й почала гризти білу балабушку з отрутою.

— Батечку, рятуйте! Вона зараз дуба дасть . . . — заверещали гуртом усі таргани й з страху поховалися по своїх щілинах.

Правду кажучи, я й трохи не перелякалась, і від цього на душі в мене було радісно. Скажіть, будь ласка, чи ж можна боятися якоїсь білої балабушки та ще й такої смашної? Але тут сталося зовсім щось надзвичайне: я з'їла всю балабушку до останньої крихотки, — й нічого.

— Ти ще жива? — пошепки питав найсмівливіший тарган, вистромлюючи з щілини свої довгі вуса.

Тут уже я стала сміятися з дурного створіння й зовсім бадьоро відказала:

— Я й коржика з'їм . . . от як! Ех, ви, натуро заяча! . . .

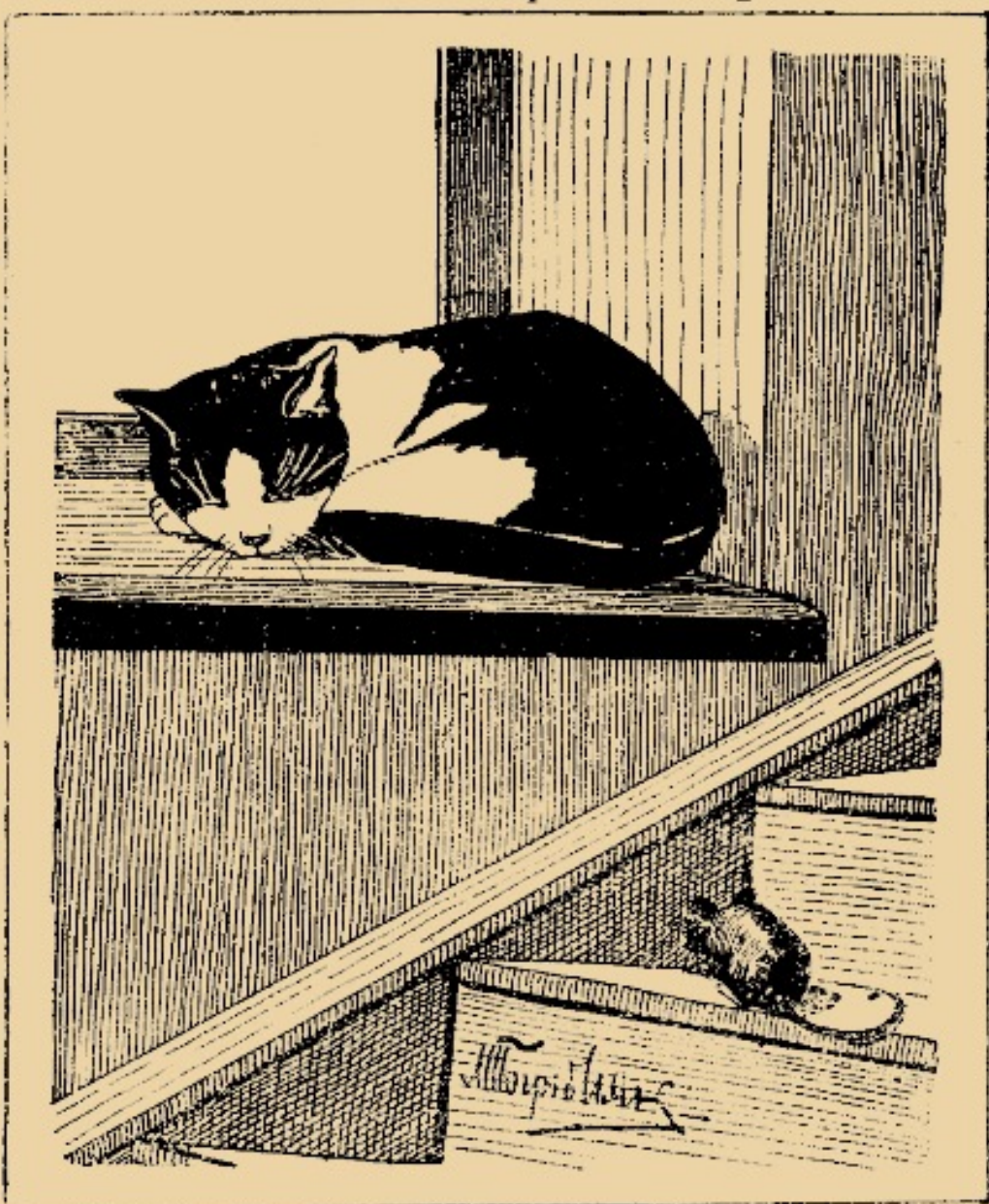
Треба додати, що я відразу ж зрозуміла, в чім річ: в балабушці не було отрути. Чи аптекар обдурив, продаючи її, чи куховарка вкрала справжню отруту, — тільки балабушки й справді були з самої муки та цукру. Ну, й чудово. От коржик — уже інша річ.

Його, певно, зроблено було на фабриці, й з одного боку на йому навіть мишу було намальовано.

— Ну, ну, покуштуй ще й коржика! — верещали таргани. — Вже цим разом напевно здохнеш... Братіки, рятуйте!... Вона почала гризти коржика. Ба-

течку мій, зовсім сказалася миша! Зараз дуба дасть!...

У мене стало сміливости зїсти половину коржика. Та нічого й цим разом мені не сталося, бо й коржик без отрути був, як і білі балабушки. Ах, люди, люди, ви навіть отрути для ми-

шей, як слід, не зробіте... Здається, більшого дурисвітства вже й не придумаєш. Таргани теж це зрозуміли й знову стали кепкувати з мене.

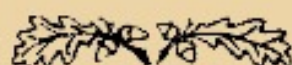
— Та ти, погана мишо, знала, що в них отрути немає, й тільки нас даремно морочила.

— Я?! Ах ви, блазні, як ви смієте таке казати на нещасну, але чесну мишу?!

У мене про запас лишився останній і найрішучіший засіб. На сходах, вилізши на підвіконня, грівся на сонечку Пан Коцький, найлютіший кіт на весь світ. Певно, на сто літ раз родиться всього один такий лютий котюга . . . Я підбігла зовсім близько до його й писнула. Пан Коцький розплющив одне око, здивовано глянув на мене й сердито промуркотів:

— Іди к нечистому, кумо . . . З якої речі я буду жерти мишатину, коли пани на дачу поїхали? Правда, трапляється, що й я іноді ловлю мишей, але то тільки про людське око, щоб хвалили мене та думали, що я путній і працювитий кіт. Геть!

І тут лукавство . . . Що ж мені лишалося після цього робити? Я постановила собі знову жити, на злість усім своїм численним ворогам жити, від щирого серця їх зневажаючи.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО В КАТЕРИНОСЛАВІ.

ВІДЕНЬ — КАТЕРИНОСЛАВ.

- Кашченко А. На руїнах Січі. Над Кодацьким порогом. Славні побратими. Запорожська слава. З Дніпра на Дунай. Зруйноване гніздо. Кость Гордієнко-Головко, останній лицарь Запорожжя. Борці за правду. Під Корсунем. У запалі боротьби. Подорож по Дніпрових порогах. Оповідання про славне Військо Запорожське Низове (ілюстрована історія Війська Запорожського).
- А. Чайківський. Козацька помста. (З часів панщини.)
- Проф. Біднов В. Запорожський Край. Історичний нарис.
- Дорошенко Д. З минулого Катеринославщини, Білоруси та їх національне відродження. Оповідання про Ірландію. Закарпатські українці (про Угорську Русь та її долю).
- Корнієнко. Запорожський клад, казка.
- Мамин-Сібіряк. Казки й оповідання.
- Рудченко. Народні казки.
- Я. Якуша. Географія України.
Підручник франц. мови. Ч. I.
Арифметичний задачник для сер. і вищ. поч. школи.
- Вуліх. Короткий курс Геометрії та збірник Геометричних задач. Для вищих початкових і вищих шкіл.
- Проф. М. Федорів. Матеріали до математичної термінології.